

DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.2\(60\).2026.193031](https://doi.org/10.30970/fp.2(60).2026.193031)

УДК 332.14(1-22):352:004(477)

ЄВРОПЕЙСЬКА КОНЦЕПЦІЯ «SMART VILLAGE» ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

РЕШОТА Олена Анатоліївна

*кандидатка наук з державного управління, доцентка,
доцентка кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4308-764X>*

КАЦІМОН Іван Миколайович

*здобувач освітнього рівня «бакалавр»
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-8544-1063>*

Анотація. Досліджено стан довгострокового стратегічного планування в територіальних громадах України та обґрунтовано необхідність модернізації адміністративних процесів просторового розвитку на засадах європейської концепції «Smart Village». На прикладі Іршанської територіальної громади проаналізовано застосування підходу розумної спеціалізації, зокрема шляхом комплексної ревіталізації відпрацьованих титанових кар'єрів у сучасний туристично-інноваційний центр задля диверсифікації економіки та підвищення інвестиційної привабливості муніципалітету.

Ключові слова: територіальна громада, стратегічне планування, публічне управління та адміністрування, децентралізація, інноваційний розвиток, діджиталізація, просторовий розвиток, концепція «Smart Village», розумна спеціалізація, інвестиційна привабливість.

Постановка проблеми: В умовах трансформації системи публічного адміністрування в Україні та потреб зміни парадигми місцевого самоврядування, проблема здатності стратегічного планування набуває особливого значення. Сучасна практика муніципального управління засвідчує, що традиційні моделі управління вичерпали свій потенціал. Територіальні громади стикаються з обмеженістю фінансово-інвестиційних ресурсів, інфраструктурною виснаженістю та демографічними викликами, що в сукупності поглиблює нерівномірність спроможності територій.

Водночас наявний інструментарій стратегічного планування часто демонструє низьку ефективність. Здебільшого розробка стратегій розвитку територіальних громад носить декларативний характер, слугуючи інструментом формального виконання законодавчих норм, а не реальним планом дій. Відсутність дієвих механізмів імплементації, ігнорування інноваційної складової та недостатнє врахування потенціалу територій призводять до соціально-економічної стагнації громад.

Зазначені негативні тенденції передбачають об'єктивну необхідність пошуку та впровадження інноваційних моделей просторового розвитку, здатних забезпечити економічну стійкість та стале зростання громад у довгостроковій перспективі. У цьому

контексті особливої актуальності набуває адаптація передового європейського досвіду, зокрема концепції «Smart Village», яка розглядається не лише як технологічна ініціатива, а як комплексний інструмент активізації сільської економіки, просторової інтеграції та підвищення якості життя населення на основі цифровізації та соціальних інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексна оцінка особливостей регіонального та просторового розвитку в Україні відображена в аналітичних звітах експертів Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Водночас теоретико-прикладні аспекти формування та імплементації концепції «Smart Village» перебувають у фокусі наукових інтересів багатьох вітчизняних учених. Зокрема, вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробили: І. Костецька, І. Динник, О. Федорчук, М. Дегтяренко, М. Шиманська, Г. Лопушняк.

Незважаючи на значний масив наукових напрацювань, питання адаптації європейської концепції «Smart Village» саме як комплексного інструменту економічного розвитку українських територіальних громад в умовах обмеженості ресурсів залишається недостатньо розкритим і потребує подальших досліджень.

Мета статті – аналіз поточного стану розвитку політики довгострокового планування в територіальних громадах України та обґрунтування необхідності модернізації адміністративних процесів в рамках просторового розвитку на засадах концепції «Smart Village».

Виклад основних результатів. В умовах активізації євроінтеграційних процесів та формуванні моделі повоєнного відновлення України ключового значення набуває ефективність впровадження державної регіональної політики. Внаслідок реформи децентралізації влади архітектура просторового управління зазнала структурних змін, що полягають у зміщенні більшості функціональних повноважень на первинний рівень. Таким чином, основними суб'єктами реалізації локальної політики розвитку стали територіальні громади. Отримавши розширений спектр адміністративних та фінансових можливостей, органи місцевого самоврядування зіштовхнулись із викликом переходу від ситуативного реагування до довготривалого стратегування у здійсненні владних повноважень.

Забезпечення концептуального підходу у формуванні та реалізації політики просторового розвитку закріплено у Законі України «Про засади державної регіональної політики». Нормативно-правовий акт регламентує обов'язковість затвердження стратегій розвитку територіальних громад та надає відповідні методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання проекту довгострокового планування [1]. Метою місцевої стратегії виступає попереднє формування концептуальної інформаційно-аналітичної бази розвитку громади, що вимагає комплексного просторового аудиту з подальшою побудовою матриці стратегічного профілювання. Затверджений документ довгострокового планування слугує інституційним гарантом системності прийняття управлінських рішень на рівні місцевого самоврядування.

Варто виокремити, що за останніми даними Мінрозвитку, 925 територіальних громад мають затверджені стратегії розвитку, 418 знаходяться на стадії розробки, а 95 громад не розпочали розробку стратегічних документів [2]. Для формування якісного плану просторового розвитку територій громади мають можливість закріплення стратегічного партнерства. Відтак, 850 організацій надають підтримку суб'єктам реалізації локальної соціально-економічної політики у розробці власних проектів довгострокового планування. Найбільший рівень експертно-консультаційного

супроводу громади отримують від партнерства з програмами «U-LEAD з Європою» (227), USAID (DOBRE) (80), USAID (Говерла) (79), проєкт ООН з відновлення та розбудови миру (UN RPP) (38) [2]. Міжнародна підтримка з розробки стратегічних планів розвитку територій має на мені формування якісного методологічного підґрунтя для проєктування сучасних стандартів просторового управління.

Водночас аналітичний звіт Організації з економічного співробітництва та розвитку стосовно політики регіонального розвитку в Україні виокремлює певні системні перешкоди, що нівелюють її ефективне впровадження. Незалежні експерти наголошують, що місцеві суб'єкти діють у невизначеному інституційному становищі, що пояснюється обмеженою ясністю щодо повноважень у сфері застосування владних компетенцій [3, с.157-158]. Окрему увагу фахівці акцентують на тому, що механізми моніторингу та оцінки проєктів довгострокового планування регіонального розвитку залишаються нечіткими. Плани заходів характеризуються високим ступенем невизначеності щодо використання фінансових ресурсів у процесі реалізації затверджених проєктів [3, с.177]. Помірно низький рівень формування регіональних стратегічних документів безумовно впливає на якість розробки місцевих програм соціально-економічного розвитку. Таким чином, на основі незалежного експертного звіту можна зробити висновок, що часто розробка стратегічних документів перетворюється на формальне виконання службових обов'язків, відповідно до вимог чинного законодавства.

У процесі реалізації політики просторового планування фактор практичної цінності стратегій розвитку територіальних громад взаємозалежний з рівнем фінансової стійкості суб'єктів впровадження довгострокового курсу. Відповідно формальний концептуальний підхід у розбудові моделі муніципального управління зумовлює вразливість функціонування громади як окремої адміністративно-територіальної одиниці. У загальнонаціональному вимірі нездатність громад до стратегічного планування соціально-економічного прогресу неминуче трансформується у систему адміністративно-фінансової диспропорції, що зумовлює нерівномірність територіальної стійкості. Підтвердженням макроекономічної проблеми є результати моніторингу фінансової спроможності територіальних громад України. За даними дослідження експертів порталу «Децентралізація», понад 27,9% суб'єктів владної політики на місцях функціонують у межах критичного та низького рівня бюджетної стійкості (табл. 1).

Таблиця 1

Статистика рівнів фінансової спроможності територіальних громад

Рівень спроможності громади	Загальна кількість громад з відповідним рівнем	Відсоток від загальної кількості громад
Високий	451	33,9%
Оптимальний	306	23%
Задовільний	203	15,3%
Низький	269	20,2%
Критичний	102	7,7%
Усього	1331	

Джерело: складено авторами на основі [4].

Рейтинг формувався на основі аналізу ключових показників, що характеризують

механізм управлінської діяльності територіальних громад. Загалом оцінка 11 індикаторів (доходи/видатки загального фонду на 1 мешканця; видатки на утримання апарату, рівень дотаційності бюджетів; питома вага місцевих податків/трансфертів у дохідній частині загального фонду бюджету) дозволила сформувати комплексну оцінку спроможності громад України [5]. Варто наголосити, що відсутність фінансового фундаменту та базових ресурсів для побудови політики просторового розвитку зумовлюють блокування ефективної реалізації стратегічних соціально-економічних ініціатив.

Розуміння механізмів адміністрування громад у сфері територіального розвитку та визначення чинників, які, навіть за наявності достатніх ресурсів, перешкоджають трансформації фінансового потенціалу у проєкти підвищення якості життя, вимагають досліджень не лише макрорегіональної статистики, але й специфіки особливостей розвитку конкретних адміністративних об'єднань.

Для аналізу обрано Іршанську територіальну громаду Житомирської області. Муніципалітет складається з 14 населених пунктів [6, с.3] та налічує близько 9 тисяч громадян [6, с.7]. Територіальна громада характеризується як потужний мінерально-сировинний центр, що складає як регіональний економічний розвиток, так і національну металургійну систему України. Розташований на території громади Іршанський титанорудний район є ключовим індустриальним ядром області, в межах якої, за даними експертів, зосереджено близько 20% світових запасів та 80% національних титанових покладів [7].

Економіко-виробничий профіль громади складається з функціонування 26 суб'єктів господарювання, діяльність переважної більшості яких становить видобуток корисних копалин та їх оброблення [6, с.28-33].

Таблиця 2

Економіко-виробничий профіль Іршанської ТГ

Вид діяльності суб'єкту господарювання	Фактична кількість юридичних осіб
Добування руд інших кольорових металів.	3
Добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю.	10
Різання, оброблення та оздоблення декоративного та будівельного каменю.	7
Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.	5
Змішане сільське господарство.	1
Усього	26

Джерело: складено авторами на основі [6, с.28-33].

Високий індекс податкоспроможності бюджету та значна частка місцевих податків і зборів у формуванні доходів Іршанської громади забезпечують високий рівень фінансової спроможності територіальної одиниці [4]. Проте аналіз виконання бюджету за період 2025 року свідчить про істотний ступінь нереалізованих коштів: видаткова частина здійснена лише на 65,4% [8].

Після закриття базових потреб громади, фінансовим орієнтиром слугує реалізація затвердженої Стратегії розвитку. Муніципалітет має схвалений трирічний план заходів з впровадження програми комплексного розвитку на 2025-2027 роки [9]. Суб'єкти реалізації владних повноважень концептуально сформували та виокремили ключові цілі соціально-економічного прогресу, відповідно до шаблонної класифікації. Реалізація вектору просторового розвитку передбачається за трьома стратегічними

напрямами, що включають фундаментальні засади проєктних портфелів громад, а саме: політику сталого економічного розвитку, формування комфортного безпекового середовища та згуртованості населення.

Варто наголосити, що у процесі організації цивільного захисту громадян, в рамках Стратегії, за підтримки державного фінансування, на території Іршанського ліцею реалізовується будівництво протирадіаційного укриття [9, с. 24]. Проєкт свідчить про певний рівень дієвості стратегічного вектору в межах впровадження політики безпечного середовища.

Аналіз окремих ініціатив, спрямованих на формування економічного розвитку громади, які розраховані на трирічний термін, свідчить про переважання базових адміністративних механізмів у формуванні практичної реалізації стратегічних цілей. Розтягування бюрократичних процесів у довгостроковому плануванні може вказувати на дефіцит інноваційності у межах побудови політики розвитку економічного потенціалу. Характеристика окремих цілей Плану заходів представлена у Таблиці 3.

Таблиця 3

Інструментарій реалізації окремих оперативних цілей у Плані заходів Іршанської ТГ

Оперативна ціль	Заплановані заходи
A1.2. Формування інвестиційної привабливості територій.	Систематизація інвестиційних даних про громаду; розробка проєкту інвестиційних пропозицій та розміщення їх на сайті ТГ; ремонт адміністративних будівель.
A2.1. Забезпечення наповнюваності дохідної та видаткової частини бюджету громади (підвищення фінансової незалежності).	Отримання доступу до порталу «Податкова карта України» та інтеграція платформи з бюджетними даними громади.
A4.1. Створення умов для розвитку с/г підприємств та с/г виробництва.	Розробка реєстру земельних ділянок с/г призначення, упорядкування орендних відносин; про-ведення аукціонів на право оренди ділянок.
B2.2. Створення платформи для промислового туризму під туристичним брендом «Іршанськ-Рекреація».	Розробка ПКД; проведення круглих столів з представниками ГЗК; будівництво парку культури; надання дозволу ФОП на розміщення МАФів; рекламна кампанія; утворення КП (8 штатних одиниць).

Джерело: складено авторами на основі [9, с.51,55,61,98-99].

Огляд стратегічних ініціатив, наведених у таблиці 3, свідчить, що інвестиційна привабливість як один з ключових факторів економічного зростання громади, обмежена заходами з формування інформаційно-аналітичного паспорту та висвітлення його на офіційному сайті, а також ремонтом адміністративних будівель. Виділення трирічного терміну задля інтеграції державної цифрової платформи з бюджетними даними громади, згідно Стратегії, має покращити процес наповнюваності дохідної та видаткової частини бюджету у процесі підвищення фінансової незалежності. Розвиток сільського господарства також на трирічний термін обумовлений розробкою реєстрів земельних ділянок та упорядкуванням орендних відносин. Проєкт промислового туризму «Іршанськ-Рекреація», що включений до обласної стратегії розвитку, є концептуально правильним для монопрофільної громади. Однак сформований підхід у контексті встановлення МАФів та побудові культурного парку (без конкретних уточнень відповідно до природних особливостей колишніх кар'єрів) потребує суттєвого доопрацювання для того, аби стратегічна ініціатива дійсно зумовила стабільний туристичний потік, сформувала впізнаваність громади та сприяла економічному розвитку.

Таким чином, проаналізовані вище особливості політики територіального розвитку в Україні, зокрема, Іршанської громади свідчать про важливість модернізації адміністративних процесів у розрізі формування проєктів соціально-економічного розвитку. Комплексний підхід в організації стратегічного планування, орієнтований на підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності муніципалітету, зумовлює сталий економічний прогрес та ефективну реалізацію ресурсного потенціалу громади.

Відповідно оновлення управлінської парадигми має базуватися на перевірених міжнародних моделях місцевого економічного розвитку. Найбільш доречною для імплементації є європейська концепція «Smart Village» («Розумне село»). Система започаткована у 2017 році в рамках однойменної програми ЄС. Модель спрямована на зміцнення соціально-економічної структури маленьких громад та модернізації сільського господарства шляхом обміну знаннями, інноваціями та із застосування цифровим технологій. Спільна міжнародна політика забезпечує підтримку органів місцевого самоврядування у країн-членах ЄС та надає фінансові інструменти для підготовки та реалізації стратегії розвитку. Концепція розроблена для громад, які функціонують в межах вразливих факторів (депопуляція, низький рівень надання адміністративних послуг та брак інвестиційної привабливості), які готові до тестування розумних та інноваційних рішень. У межах формування заходів розвитку малих громад держави-члени мають можливість розробки стратегічної ініціативи «Розумного села» за двома напрямками: 1) інституційні інтервенції у сфері співробітництва, включаючи підхід «LEADER»; 2) інвестиційні інтервенції, спрямовані на розбудову інфраструктури та забезпечення надання базових адміністративних послуг [10].

У межах концепції «Smart Village» саме підхід «LEADER» є основним методологічним фундаментом для розбудови успішних територіальних громад. Розроблений у відповідь на невдачу традиційної регіональної політики «зверху-вниз», має на меті розблокувати ресурсний потенціал муніципалітетів, забезпечивши створення належних умов для формування розвитку власної громади через партнерство, що функціонує у формі місцевих груп дій. Підхід включає сім профільних особливостей, від спільного використання яких залежить успіх реалізації стратегічної ініціативи з розбудови розумного селища [11].

Таблиця 4

Принципи підходу «LEADER»

Підхід	Характеристика
Підхід «знизу-вгору»	Місцеві громади мають самостійно визначати вектор розвитку для власної території.
Територіальний підхід	Фінансування розподіляється для цільових (стратегічних) потреб території, а не для будь-яких проєктів.
Місцеве партнерство	Утворення місцевої ініціативної групи для безпосередньої участі у формуванні розвитку власної громади.
Інтегрована та багатогалузева стратегія	Розробка стратегії розвитку громади з урахуванням потреб і можливостей регіону комплексно.
Нетворкінг	Мережа місцевих партнерів, що сприяє обміну досвідом, інноваціями, ідеями, які нарощують потенціал.
Інноваційність	Впровадження креативних елементів та рішень для розвитку громади.
Співпраця	Формування міжрегіонального та транснаціонального співробітництва.

Джерело: сформовано авторами на основі [11].

Представлені у табл. 4 основні принципи підходу формують інституційний фундамент європейської моделі просторового розвитку малих територіальних громад. Практична складова даної стратегічної ініціативи прослідковується у межах проєкту від Європейської Комісії «Smart Rural 21» як елементу впровадження концепції «Розумного села». Метою програми є професійна допомога органам місцевого самоврядування в ЄС щодо розробки та впровадження підходів смарт врядування в населених пунктах [12].

Німецька громада Зольштедт була партнером даної ініціативи, і відповідно має затверджений комплексний план стратегічних заходів соціально-економічного розвитку власного муніципалітету. Задля ефективного виокремлення ключових проблем та вразливих факторів, укладачі сформували SWOT-аналізи найбільш важливих сфер у функціонуванні громади, як-от, стан економіки та інфраструктури, туризму, суспільного життя та соціальної інфраструктури. У стратегії загалом сформовано 13 ініціатив. Ключовими відмінностями від системи довгострокового планування українських територіальних громад варто відзначити особливий рівень конкретизації стратегічних ідей, що розроблені на засадах принципів «Smart Village», зокрема, розумний ринок, розумні покупки, розумна валоризація туристичних пам'яток, розумне вуличне освітлення. Ініціативи мають чітко сформовані по-порядку необхідні заходи для повної реалізації поставлених цілей. У рамках забезпечення ефективного та результативного впровадження політики розумної громади створено 5 тематичних робочих груп, що складаються з мешканців муніципалітету та представників приватного сектору. З моменту формування стратегії розвитку місцевості Зольштедт, ініціативні спілки зустрічалися щомісяця для того, аби започаткувати проєкти, відповідно до профілю об'єднаної групи зацікавлених осіб. Ефективний запуск ініціатив применшив важливість регулярних зустрічей, проте задля обговорення прогресу, адаптації та подальшого розвитку побудови розумної громади, робочі групи продовжують зустрічатися щоквартально [13].

Як і Іршанська громада, Зольштедт має також монопрофільний (гірничовидобувний) генезис, адже сформований навколо об'єкту видобувної промисловості калію, що зумовлює схожість просторових особливостей. На відміну від українського титановидобувного центру, промислова експлуатація родовищ у німецькій громаді припинена, що зумовлює процес постіндустріальної ревіталізації колишніх осередків видобутку. SWOT-аналіз туристичного потенціалу місцевості Зольштедт виокремлює калійний терикон як унікальну візитну картку громади, що слугує основним орієнтиром в рамках формування політики залучення туристів. Укладачі акцентують окрему увагу на важливості проєктування та обслуговування ландшафту і побудові системи управління відвідувачами [13, с.10-11].

Таким чином, ініціативи 9-10 зі Стратегії розвитку спрямовані саме на покращення туристичного потенціалу громади на засадах концепції «Smart Village». Сформовані заходи передбачають створення мережі мандрівних маршрутів, що об'єднують ландшафтні локації, об'єкти культурної спадщини, спортивні споруди тощо. У рамках проєкту передбачається відповідне маркування (вказівники) та QR-коди з інформацією про сам маршрут та локації вздовж нього. Закладені в ідею також місця для відпочинку та занять спортом з усім необхідним інвентарем. У межах 10-ої ініціативи, метою якої є забезпечення привабливого та цікавого представлення туристичних пам'яток на вебсайті та за допомогою інших інтерактивних інструментів, передбачається створення цифрового/фізичного музею гірничої справи, а також смарт-екскурсії локаціями через реалізацію онлайн-виставок та інших інформаційно-

просвітницьких механізмів ознайомлення з просторовими та культурними особливостями селища Зольштедт [13, с.18-19].

Варто наголосити, що розбудова туристичного потенціалу німецької адміністративно-територіальної одиниці на основі природно-рекреаційних особливостей є успішним прикладом імплементації «Smart Specialisation» (розумної спеціалізації) на мікрорегіональному рівні як важливої складової побудови розумної громади.

Модель розумної спеціалізації територіальних громад полягає у стимулюванні економічного розвитку шляхом виявлення та капіталізації локальних конкурентних переваг. Спрямування інвестиційної діяльності у ці пріоритетні напрямки дозволяє забезпечити фінансову стійкість регіону, гарантувати перспективність капіталовкладень та підвищити його туристичний потенціал [14]

Таким чином, оновлення концептуальних засад політики просторового планування Іршанської громади в рамках розбудови моделі «Smart Village» має базуватися на основі стратегічного аналізу потенціалу адміністративної одиниці в межах підходу розумної спеціалізації. Іршанська громада має потужний гірничо-металургійний профіль, що становить економічний, природний та ресурсний потенціали регіону. Довгострокове планування розвитку адміністративно-територіальної одиниці має враховувати особливості монопрофільності громади в економіко-виробничій галузі, а також унікальності природного ландшафту, сформованого внаслідок даної діяльності. У межах імплементації політики смарт-розвитку доречним буде варіант комплексної ревіталізації відпрацьованих титанових кар'єрів в сучасні індустріально-рекреаційні середовища. Дана політика вимагає відмови від екстенсивного розвитку на користь інноваційних ідей, здатних диверсифікувати місцеву економіку та покращити інвестиційну привабливість громади. Засади «Smart Village» вимагають від даного ландшафтного простору створення мережі екологічних стежок з відповідним маркуванням та QR-кодами з навігацією.

Особливу привабливість туристичній локації надасть розробка інструменту додаткової реальності, що полягає у проектуванні інтерактивного AR-порталу з можливістю переглянути 3D-модель крокуючого екскаватора, ознайомитися з хронологічними особливостями видобутку та переробки титанової сировини на основі візуалізації. Історичної зацікавленості туристам надасть підприємницький життєпис Іршанського ГЗК з цифровими архівами у вигляді світлин. Використання смарт-датчиків (якість води, ґрунту та рівня радіації) у процесі моніторингу стану рекультивациі та висвітлення даних на відповідний дашборд сформує особливий інтерес рекреаційної зони серед наукової спільноти металургів. Оскільки гірничо-видобувний процес відбувається, на безпечній, виділеній для ландшафтного парку території, є можливість наживо поспостерігати за процесом роботи крокуючого екскаватора.

Наочним підтвердженням масштабів нереалізованого просторового резерву є рис. 1 з картографічною фіксацією даної локації. Величезний масив затоплених кар'єрів утворюють унікальний антропогенний ландшафт, здатний перетворитися на головний туристично-інноваційний центр громади.

Рис. 1. Ландшафт відпрацьованих титанових кар'єрів Іршанського ГЗК

Джерело: сформовано авторами на основі [15].

Отже, подальший просторовий розвиток Іршанської територіальної громади вимагає відмови від екстенсивних моделей стратегічного планування на користь інноваційних рішень в рамках промислової смарт-спеціалізації. Формування бренду адміністративної одиниці як промислового майданчика – титанового центру України, з відповідними профільними рішеннями в рамках реалізації довгострокового планування, спрямованими на підвищення інвестиційної привабливості, зумовлять підвищення фінансової незалежності громади, сформують впізнаваність та стануть фундаментальними засадами впровадження європейської концепції «Smart Village».

Висновки. Вітчизняний підхід у формуванні політики регіонального розвитку потребує суттєвого оновлення та перегляду стратегічних ініціатив. У цьому контексті найдоречнішим є використання досвіду країн ЄС у формуванні та реалізації політики концепції «Smart Village», що демонструє ефективність синергетичного підходу у побудові довгострокового планування та результативність управлінських рішень завдяки дотриманні концептуальних засад. Фундаментальний пріоритет українських громад - заміна шаблонних рішень новаторськими підходами, де розумна спеціалізація місцевих ресурсів виступає двигуном інвестиційного прогресу. На прикладі Іршанської громади було продемонстровано одну з ідей в рамках побудови «Smart Specialisation», що полягає у природно-рекреаційному використанні рекреаційного потенціалу у вигляді відпрацьованих титанових кар'єрів.

Варто наголосити, що незважаючи на відсутність прямого доступу українських громад до фінансування проектів країн-членів Європейського Союзу, концепція «Smart Village» має слугувати інституційним орієнтиром при формуванні регіональної політики розвитку. Територіальні громади нашої держави мають можливість самостійно встановлювати міжнародну співпрацю у рамках подання грантових проектів. Саме від якості оформлення та практичної цінності ідей залежить результат фінансування ініціативи, відтак досвід європейських спроможних громад є прикладом для ефективного впровадження довгострокового планування та якісного продовження реформи децентралізації в Україні.

Список використаної літератури:

1. ЗУ «Про засади державної регіональної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

2. Моніторинговий звіт щодо стану розроблення та затвердження стратегічних документів у територіальних громадах. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/monitoringovii-zvit-1.pdf>
3. OECD (2023), Відбудовуємо Україну через зміцнення регіонального та муніципального управління, OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/a5a7939d-uk>
4. Експертна оцінка фінансової спроможності громад у розрізі областей за 9 місяців 2025 року. URL: <https://decentralization.ua/news/20215>
5. Оцінювання фінансової спроможності територіальних громад: оновлені підходи. URL: <https://decentralization.ua/news/17407?page=4>
6. Соціальний паспорт Іршанської територіальної громади. URL: https://rada.info/upload/users_files/04344593/39cd7f54b9deb324b466e6ea67b3d98c.pdf
7. NBN. Житомирщина володіє 20% світових запасів титану. URL: <https://nbn.ua/economics/zhytomyrshhyna-volodiye-20-svitovyh-zapasiv-tytanu/>
8. Бюджет Іршанської ТГ. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0650400000/info/indicators?year=2025&month=12>
9. План заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Іршанської ТГ на 2022-2027 роки. URL: https://rada.info/upload/users_files/04344593/6644eaf3926da0d96289c6a6880ecfd0.pdf
10. Supporting Smart Village strategies. European Commission. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/rural-development/supporting-smart-village-strategies_en
11. LEADER Explained. EU CAP Network. URL: https://eu-cap-network.ec.europa.eu/networking/leader/leader-explained_en
12. Smart Rural 21 project. European Commission. URL: <https://www.smartrural21.eu/smart-rural-21-project/about/>
13. Smart Village-Strategie der Gemeinde Sollstedt. URL: https://www.smartrural21.eu//wp-content/uploads/Sollstedt_Smart-Village-Strategy.pdf
14. Smart Specialisation Strategy. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/s3-community-of-practice/about_en
15. Google Maps (2026). Ландшафт відпрацьованих титанових кар'єрів Іршанського ГЗК. URL: <https://maps.app.goo.gl/bs1QQbbtH8jt6B3i6>

Дата надходження статті: 09.04.2026

Дата прийняття статті: 18.04.2026

Дата публікації статті: 31.05.2026